

9 marca 2026

LIST OTWARTY

My, niżej podpisani, jesteśmy historykami i badaczami, zajmującymi się polską i żydowską historią, zaangażowanymi w zachowanie rzetelności historycznej w badaniach nad Zagładą i jej następstwami w Polsce.

Film dokumentalny Yoava Potasha *Among Neighbors (Wśród sąsiadów)* łączy kilka historii z okresu Zagłady i lat powojennych związanych z Gniewoszowem, koncentrując się na poruszającej historii relacji między polską dziewczynką a mieszkającym w pobliżu żydowskim chłopcem. Film opiera się na pogłębionych badaniach historycznych i zaprasza widzów do otwartej i potrzebnej dyskusji, ukazując cały wachlarz ludzkich postaw – solidarności, obojętności, strachu i przemocy.

Poprzez pryzmat tej opowieści film pokazuje głębię i złożoność długiej historii stosunków polsko-żydowskich. Jest on częścią dynamicznie rozwijającego się nurtu tekstów kultury – książek i filmów – poświęconych historii Polski podczas Zagłady i bezpośrednio po niej, które poddają analizie wiele różnych zjawisk z tamtego okresu.

Polska była epicentrum zbrodni nazistowskich Niemiec. Podczas II wojny światowej Polska bardzo ucierpiała; w trakcie brutalnej niemieckiej okupacji wielu Polaków zostało zamordowanych lub skierowanych do pracy przymusowej. Podobnie jak w znacznej części okupowanej Europy, byli też tacy, którzy uczestniczyli w prześladowaniach Żydów, ułatwiali je lub czerpali korzyści z żydowskiej tragedii. Połowa z sześciu milionów Żydów zamordowanych w czasie Holokaustu była Żydami polskimi. Niektórzy szlachetni Polacy zachowali się heroicznie, ratując Żydów przed kierowaną przez nazistów przemocą, tym samym ponosząc ogromne osobiste ryzyko. Według danych z ubiegłego roku, 7318 Polaków zostało uhonorowanych przez Yad Vashem tytułem „Sprawiedliwych wśród Narodów Świata”. Choć jest to największa liczba spośród wszystkich krajów, stanowi ona jedynie ułamek społeczeństwa, a wielu ratujących – także w Polsce – często musiało ukrywać swoje szlachetne czyny nie tylko przed Niemcami, lecz również przed własnymi sąsiadami.

Znaczna część społeczeństwa, zmagająca się z potwornymi warunkami niemieckiej okupacji, pozostawała bierna wobec losu Żydów lub nawet go aprobowała. Ponadto istnieją jednoznaczne dowody, że ocaleni po powrocie niekiedy napotykali wrogość lub nawet byli mordowani.

Among Neighbors jednoznacznie wskazuje na pełną odpowiedzialność nazistowskich Niemiec za Zagładę. Film pokazuje, że byli Polacy, którym leżał na sercu los żydowskich przyjaciół i sąsiadów w czasie wojny; a nawet tacy, którzy, ryzykując własnym życiem, ratowali Żydów. Przemoc powojenna ukazana w filmie jest przykładem osobistych doświadczeń niektórych Żydów ocalałych z Zagłady oraz Polaków. Dowodzi to, że nawet ci, którzy byli ofiarami, w

pewnych okolicznościach mogli dopuszczać się zła. Jak mówi jedna z polskich postaci w filmie: „W każdym mieście znajdziesz zarówno najbardziej nikczemne, jak i najbardziej szlachetne przykłady ludzkich zachowań, a prawda o nas jest zawarta w ich całości”.

Historia Polski przez dziesięciolecia była spleciona z historią Żydów i obejmuje zarówno rozdziały pozytywne, jak i negatywne. Potrzebna jest otwarta i uczciwa dyskusja o obu tych postawach – tak jak przedstawiono to w *Among Neighbors* – by starać się zacząć w pełni rozumieć złożoną i często bolesną historię tych zagadnień. Film Yoava Potasha otwiera przed widzami ważną perspektywę, by spojrzeć na tę właśnie historię.

Podpisani:

[Nazwisko, afiliacja wyłącznie w celach identyfikacyjnych]

Prof. Jolanta Ambrosewicz-Jacobs, Jagiellonian University

Prof. Monika Adamczyk-Garbowska, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin

Prof. Karen Auerbach, University of North Carolina

Prof. Michael Berenbaum, Distinguished Professor of Jewish Studies, Director Sigi Ziering Institute
American Jewish University

Dr. Michał Bilewicz, University of Warsaw

Prof. John Connelly, Ehrman Professor of History, UC Berkeley

Prof. Havi Dreifuss, Tel Aviv University

Prof. Jean-Marc Dreyfus, The University of Manchester

Prof. UAM dr. hab. Piotr Forecki, Adam Mickiewicz University, Poznan

Dr. Edyta Gawron, Jagiellonian University in Krakow

Dr. Samuel Kassow YIVO Institute

Prof. Audrey Kichelewski, Associate Professor in Polish History, INALCO, Paris (France)

Dr. Kamil Kijek, University of Wrocław

Prof. Barbara Kirshenblatt-Gimblett, POLIN Museum of the History of Polish Jews and New York
University

Dr. Justyna Koszarska-Szulc, Polish Academy of Sciences

Emeritus Professor Dr Konrad Kwiet, Macquarie University, Australia

Dr. Justyna Majewska, Emanuel Ringelblum Jewish Historical Institute, Polish Center for Holocaust
Studies

Prof. Joanna Michlic, UCL/Gratz College

Dr. Anna Muller, University of Michigan-Dearborn

Prof. Antony Polonsky, Brandeis University

Dr. Monika Rice, Lafayette College

Prof. Marcos Silber, University of Haifa

Dr. David Silberklang, Senior Historian, International Institute for Holocaust Research, Yad Vashem

Dr. Anna Sommer, Georgetown University

Dr. Sylwia Szymańska-Smolkin, Södertörn University

Prof. Dariusz Stola, Professor of History, Institute of Political Studies, Polish Academy of Sciences

Prof. Magda Teter, Fordham University

Prof. Dr. Joanna Tokarska-Bakir, Polish Academy of Sciences

Dr. Michał Trębacz, Emanuel Ringelblum Jewish Historical Institute, University of Łódź

Prof. UKEN dr hab. Piotr Trojański, University of the National Education Commission, Krakow

Mr. Mark Weitzman, Vice-President, Association of Holocaust Organizations

Dr. Yechiel Weizman, Bar Ilan University

Dr. Ewa Wiatr, Philip Friedman Centre for Jewish Studies, University of Lodz

Prof. Alfred Wierzbicki, Maria Curie-Skłodowska University Lublin, Poland

Prof. UR dr. hab. Waław Wierzbieniec, University of Rzeszow

Dr. Robert J Williams, CEO and Finci-Viterbi Chair of the USC Shoah Foundation

Prof. UKEN dr hab. Anna Zapalec, University of the National Education Commission, Krakow

Dr. Lidia Zessin-Jurek, Stockton University, Holocaust and Genocide Studies

Prof. Joshua D. Zimmerman, Yeshiva University

March 9, 2026

OPEN LETTER FROM SCHOLARS – AMONG NEIGHBORS

We are historians and scholars who study Polish and Jewish history and are committed to historical integrity in the study of the Holocaust and its aftermath in Poland.

Among Neighbors, a documentary by Yoav Potash, interweaves several Holocaust and post-war stories connected to the Polish village of Gniewosów, concentrating on a moving story of the relationship between a Polish girl and a Jewish boy who lived nearby. The film is grounded in serious historical research and invites an open and necessary conversation by examining local layers of human behavior - solidarity, indifference, fear, and violence.

Through the lens of that story, the film shows the depth and complexity of the long history of Jewish/Polish relations. It is one part of a growing literature of books and films on the history of

Poland during and in the immediate years following the Holocaust that examine many different aspects of those times.

Poland was the epicenter of Nazi Germany's crimes. During the Second World War, Poland suffered greatly and many ethnic Poles were killed or conscripted into forced labor under Germany's brutal occupation. And as was the case across much of occupied Europe during the war, there were those who participated in and facilitated the persecution of Jews or profited from the Jewish tragedy. Half of the 6 million Jews murdered during the Holocaust were Polish Jews. Some truly noble Polish individuals acted heroically to rescue Jews from Nazi-led violence at great personal peril. Indeed, as of last year, 7,318 Polish "Righteous Among the Nations" have been honored at Yad Vashem. Yet, while this is the largest number of any country, it is a fraction of the population and, many rescuers – in Poland too – often had to hide their noble actions not only from the Germans but also from their own neighbors. A significant part of the country, struggling with the horrible conditions of German occupation, remained passive towards the fate of the Jews or even favored it. Moreover, there is clear evidence of survivors at times encountering hostility and even murderous violence upon their return.

Among Neighbors presents Nazi Germany's full responsibility for the Holocaust. The film shows that there were some Poles who were concerned with what had happened to their Jewish friends and neighbors during the war; and even Poles who, risking their own lives, had protected Jews. The post-war violence the film depicts is an example of personal experiences of certain Jewish Holocaust survivors and Poles demonstrating how even those who were victims could, in certain circumstances, commit acts of evil. As one Polish individual in the film says, "In each town you'll find both the most vile and the most noble examples of human behavior, and the truth about us is in the totality of it all."

Poland's history, for decades, has been intertwined with Jewish history and includes positive along with negative chapters. There needs to be an open and honest discussion of both, as presented in Among Neighbors, to try to begin to fully understand the complex and often painful history around these subjects. Watching the film gives the viewer an important perspective on aspects of that history.

Signed:

[Affiliation is for identification only]